

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XLVI. De quinque Germanorum generibus, in quæ universa Germania distincta fuit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

propter constituta insula; quarum Hippopodes indigena, humanâ usque ad vestigium formâ, in equinos pedes desinunt. esse illic & Panotiorum gentem, quorum aures adeo in effusam magnitudinem dilatentur, ut viscerum illis reliqua contegant; nec amiculum aliud sit, quàm ut membra membranâ aurium vestiant. Isidorus, origin. lib. XI, cap. III: Panotii apud Scythas esse feruntur, tam diffusâ aurium magnitudine, ut omne corpus eis contegant; πᾶν enim Græco sermone Omne, ὠτὰ Aures dicuntur. Item Mela, lib. III, cap. V; Quæ Sarmatis adversa sunt, ob alternos accessus recessusque pelagi, & quòd spatia, queis distant, modò operiuntur undis, modò nuda sunt, aliàs insula videntur, aliàs una & continens terra. In his esse Oonas, qui ovis avium palustrium, & avenis tantùm alantur: esse equinis pedibus Hippopodas; & Satmalos, quibus magna aures, & ad ambiendum corpus omne patula, nudis etiam pro veste sint; præterquàm quòd fabulis traditur, auctores etiam, quos sequi non pigeat, invenio. De unis eisdemque omniscis prater hos auctores loqui insulis, nemini dubium esse potest. unde igitur magna ista nominum discrepantia? Apud Plinium equidem, pro Panotiorum, in vulgatis exemplaribus legitur Phanesiorum; & apud Solinum Phanesiorum. at quia apud Isidorum difertè sunt Panotii, haud dubitaverunt viri eruditi, in utroque auctore legere Panotiorum. nam ab argumento prægrandium aurium, quibus tota corpora contegebant, dicti sunt Græcis scriptoribus πανώπιοι. quemadmodùm & alii illi ab equinis pedibus ἵπποπόδες. & ab ovorum esu, ὠνάει. Apud Melam cur Plinii ac Solini Isidorique Panotii adpellentur Satmali, haud equidem dispicere queo. nec tamen credo, alios Melam habuisse harum insularum auctores, quàm illi habuerunt; nempe Xenophontem Lampfacenum. Omnino igitur & in Melâ corrigendos cenfeo Satmalos in Panotios. Nec Tacitum arbitror ex novo habuisse auctore sua de fabulosis istis insulis: vereorque, apud hunc quoque vocabulum Hellusios esse vitiatum à Panotios. cuius scriptura quum fortè esset exoleta atque obscurata, imperitus quidam restituit ex Plinio ac Solino Phanesios; qui porrò detorti in Hellusios. Jam verò Oxionas debere esse Oonas, nescio quis dubitare queat.

Atque heic finis est universæ GERMANIÆ VETERIS, quatenus Rheno, oceano, Danubio, ac prædictis ab oriente finibus includebatur.

CAP. XLVI.

De QUINQUE GERMANORUM GENERIBUS, in quæ universa Germania distincta fuit.

EXPLICATIS hætenus omnibus partibus GERMANIÆ VETERIS, subit nunc memoriam, ab initio me promississe, quinque Germanorum genera, quibus omnem Plinius distingvit Germaniam, exponere. ea igitur fides nunc exsolvatur.

Plinii verbâ, lib. IV, cap. XIV, hæc sunt: Germanorum genera quinque: Vindeli; quorum pars Burgundiones, Varrini, Carini, Guttones. alterum genus, Ingevones; quorum pars 40 Cimbri, Teutoni, ac Cauchorum gentes. proximi autem Rheno, Istævones; quorum pars Siccambri. mediterranei, Herminones; quorum Svevi, Hermundurî, Chatti, Cherusci. quinta pars, Peucini, qui & Bastarnæ, suprâ dictis contermini Dacis. Ut quinque fuere genera, sic quinque diversas inter se habitavere regiones. Istævones versùs occasum; Bastarnæ, sive Peucini, versùs ortum; Ingevones versùs septentriones; Herminones versùs meridiem: inter hos & sinum Codânum, quasi in medio omnium, fuere Vindeli. Horum omnium nomina Tacitus quoque refert, sub initium mox libri de Germaniâ; præter unos Bastarnas, quorum in fine tamen ejusdem libri meminit. Celebrant, inquit, carminibus antiquis (quod unum apud illos memoria & annualium genus est) Tuitionem deum terrâ editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoresque. Manno tris filios assignant, è quorum nominibus 50 proximi oceano Ingevones, medii Herminones, ceteri Istævones vocentur. Quidam autem, licentiâ verustatis, plures deo ortos, pluresque gentis appellationes, Marfos, Gambrivios, Svevos, Vandaliolos, affirmant. eaque vera & antiqua nomina. Sed de singulis generibus agendum, ac sui cuique populi attribuendi.

VINDELI SIVE VANDALI.

Qui Tacito sunt VANDALII, in Plinii vulgatis exemplaribus leguntur Vindelici, vitiatò per ultimam syllabam vocabulo; quum notiores forent librariis populi inter Alpeis ac Danubium, quàm in interiore Germaniâ ad sinum Codânum colentes.

colentes. Corrigrere id vocabulum conati sunt viri eruditi, alii in *Vindili*, alii in *Vandili*, quidam in *Vandeli*: nemo satis feliciter, quippe cur *Vindili* magis placere debeat, quam *Vandeli*, equidem per me haud video; nec illi rationem reddunt. qui autem *Vandili* inde atque *Vandeli* fecerunt, ii partim jam antè correctam vocem *Vindili*, partim vulgatam in Plinio scripturam *Vindelici*, partim etiam Taciti vocabulum *Vandalis* sequuti sunt: ex quibus tribus diversis scripturis unam sese rectam in Plinio restituere posse quisque putavit. Ego verò in Plinio, rejectâ tantùm ultimâ syllabâ *ci*, reliquum vocabulum rectè scribi *VINDELI*, auctèter adfèvero. Primùm in secundâ syllabâ *e*, quod in omnibus vetustis exemplaribus, tam typis excusis, quàm manu exaratis reperitur, non temerè reijciendum censeo; quando ea syllaba per omnes vocales variis auctoribus antiquis sit 10 variata. nam Tacito, ut antè dictum, sunt *VANDALII*; Capitolino, Mamertino, Orosio, Iornandi, Eutropio, Cassiodoro, Xiphilino, *VANDALI*; Diacono atque Helmoldo, & Iornandi etiam nonnumquàm, Germanicâ literâ in principio *WANDALI*; Vopisco, Procopio, Zosimo, ac Svidæ, Noritiæque imperii, & aliis, *VANDILI*; Græcè *Βανδίλοι*; Diacono *WINILI*, quasi *VINDILI*; Mag. Adamo *VINULI*, Sigeberto & Helmoldo *WINULI*; quasi *VINDULI*: nam tabulæ etiam itinerariæ sunt *VANDULI*. ac nescio, an non etiam dicti fuerunt *VINDOLI*; unde Iornandi vocabulum gentis *Vinoviloth*, de quo plura mox dicam. Ex hac igitur unius ejusdemque vocabuli tam multiplici variatione quis non credat, scriptum fuisse à Plinio *VINDELI*: quod imperiti postcâ librarii vel glossatores fecèrunt *Vindelici*? Nemini pu- 20 to dubium esse posse. Videndum igitur nunc, quæ nationes Vandalici fuerint generis. Plinius nominat solos *Burgundiones*, *Varrinos*, *Carinos*, *Guttones*: quorum hi ad *Vistulam* amnem, Varrini in Mecheloburgiensi ducatu, haud procul Albi flumine, sedes habuerunt: intra quos fincis multi etiam alii populi apud sinum Codânnum siti fuerunt. Verùm nihil mirum: Plinius nullius generis populos omnes recenset; sed unos atque alteros tantùm, quos visum fuit. proinde ex ceteris auctoribus sunt supplendi. Vandalis igitur adjicio *Lemovios*, sive *Herulos*, *Rugios*, *Sidinos*, *Svardones*, *Eudoses*, *Anglos*, *Caviones*, *Theuringos*, *Nuithones*, & *Langobardos*. Quum Burgundiones, Guttones, & Varini, ac Langobardi Vandalici fuerint generis, de reliquis inter hos sitis dubitari non potest. De illis tribus nationibus disertè testatur Plinius. de Langobardis fabulosus equidem, ido- 30 neus tamen, quantum ad hoc probandum attinet, testis est Paullus Diaconus. qui in gestis Langobardorum, ex merâ nationum nominumque ignorantia, sed unos atque diversos facit à Winilis, bellaque inter hæc duo nomina, ceu alienissimas inter se nationes, gesta narrat. Verba ejus, lib. 1, cap. 1, hæc sunt: *Gothi siquidem, Wandalique, Rugi, Heruli, atque Turcilingi, nec non etiam alie feroces & barbaras nationes è Germaniâ prodierunt. & continuo cap. 11: Pari etiam modo & Winilorum, hoc est, Langobardorum gens, que postcâ in Italiâ feliciter regnavit, à Germanorum populis originem ducens, ab insulâ, que Scandinavia dicitur, adventavit.* Falsum hoc esse de Scandinaviâ, satis superque mihi (suprà in Langobardis convictum est. Credo, in eâdem cum Diacono fuisse opinione & Iornandem, qui in Scanzia suâ memorat gentem *Vinoviloth*: quod vocabulum suspicor natum 40 è genuinâ Vandalorum adpellatione *VINDOLI*. sic quippe eidem Iornandi sunt *Finnaithe*, ac *Sverhidi*; qui nulli alii fuère, quàm *Finni*, & *Sverbi*, sive *Svedi*; ut suprà ostensum. Pergit Diaconus cap. VII, in hæc verba: *Igitur egressi de Scandinaviâ Winili, cum Ibor & Ayone ducibus, in regionem, que appellatur Scoringa, venientes, per annos illic aliquot confederunt. Illo itaque tempore. Ambri & Assi, Vandalorum duces, vicinas quasque provincias bello premebant. hi jam multis elati victoriis, nuntios ad Vinilos mittunt, ut aut tributa Vandalis persolverent, aut se ad bellâ certamina prapararent. & cap. IX: Certum tamen est, Langobardos ab intaâta ferro barba longitudine, cum primitus Vinili dicti fuerint, ita postmodum appellatos. nam juxta illorum linguam, lang longam, bart barbaram significat.* Idem Sigebertus narrat. additque uterque prælium, inter Vinilos & Vandalos com- 50 missum. De bello Langobardorum cum finitimis, verum fuerit; item de nomine Vinilorum. at de origine è Scandinaviâ omnino falsum. nihilo enim magis Langobardi, quàm ceteri isti Vandali, Gothi, Rugii, Heruli, atque Turcilingi, & alii, è Scandinaviâ profecti sunt; licet & Gothos, & Rugios, & Herulos è Scandinaviâ Iornandes deduxerit. Varius hic & inexplicabilis penè error rudi illi atque imperito Iornandis Diaconique sæculo inde natus est, quòd unius ejusdemque Vandaliorum gentis adpellatio multis modis, pro ratione dialectorum, variata fuit. Fuerunt igitur Langobardi alio vocabulo adpellati *Vinili*, id est, *Vindili*, seu *Vandali*, non proprio ac peculiari; sed communi

communi omnibus nationibus, sinum Codânum inter Vistulam Albimque & Chalusum incolentibus. Bellum eos reliquis Vandafis inter Albim & Viadrum movisse, inde maximè crediderim, quia & ipsi à communi eorum adpellatione postmodò in exteris regionibus separati fuerunt, quemadmodùm & Gothones, Burgundiones, Heruli, ac Rugii; de quibus omnibus mox plura dicam. Vocabulum autem *Vinili*, sive *Vinuli*, *Winili*, ac *VVinuli*, propriam fuisse Vandalorum adpellationem, quasi *Vindili*, ac *Vinduli*; ex Helmodi maximè patet historiâ Slavicâ. sic enim scribit lib. 1, cap. 11: *Vbi ergo Poloniam finem facit, pervenitur ad amplissimam Slavorum provinciam, eorum qui antiquitus VVandali, nunc autem VVinithi, sive VVinuli appellantur. Horum primi sunt Pomerani; quorum sedes protenduntur usque ad Odoram. & mox: Alter fluvijs, id est, Odora, vergens in boream, transit per medios VVinulorum populos, dividens Pomeranos à VVilicis. & deinde: Post Odora igitur lenem meatum, & varios Pomeranorum populos, ad occidentalem plagam occurrit VVinulorum provincia, eorum qui Tholenzi sive Redarii dicuntur.* Nihilò magis, mi Helmolde, ita me Musæ benè ament, Winithorum, sive Vinidorum, id est, Slavorum propria adpellatio fuit *VVinuli*, quàm *VVandali*. Vinidos equidem sive Venedos fuisse Slavos, id est, Sarmatas, suprà satis validis certisque probatum est mihi argumentis. at Vandalos, sive Vindelos, fuisse Germanos, citra Vistulam colentes, jam cccc circiter annis ante Venedorum sive Slavorum in Germaniam transmigrationem, testati sunt luculentissimi auctores Plinius ac Tacitus. quorum hic etiam tam vetustam eam indicat jam tum habitam fuisse adpellationem, uti unum ex ipsius dei Tuitonis filiis eo nomine adpellatum fuisse, quidam tradiderint. Revoco igitur illud vocabulum *VVinuli*, & item *VVinili*, quod unis Langobardis leviori errore tribuit Diaconus, ad *Vandilorum*, sive *Vandulorum*, & *Vindelorum* nulla. Venedi autem, sive Vinidi, id est, Slavi, cur Vinidi & Vandalii adpellati sint, nulla alia fuit ratio, nisi quæ & Marcomannos Svevos, postque hos etiam Slavos, sive Venedos, qui sibi ipsis & ceteris Slavis dicuntur Czechi, Bojohæmos nominari fecit; quum Bojohæmi propriè fuerint Boji Galli, ante Marcomannos regionem Hercyniâ silvâ incinctam habitantes; quæ inde nomen Bojohæmi accepit. Nempe ut Marcomanni, & postmodùm Czechi, quia Bojohæmum occuparunt, dicti sunt Bojohæmi; sic Vinidi Sarmatæ, quia Vandalorum obsederant agros, adpellati sunt Vandalii. cui adpellationi haud parum causæ etiam præbuit, quòd Vinidorum ac Vindilorum nomina haud omnino sibi invicem absimilia.

Ceterò Codânum sinum attigisse Vandalos, id est, in eodem Vandalorum genere fuisse & Herulos, Rugios, Svardones, Varinos, & Anglos, sinus Codâni adcolas, præterquam quòd Plinii id comprobatum sit auctoritate, Guttonas, Varinosque in Vindelis connumerantis, Helmodi quoque & Iornandis testantur historiæ. Helmodus loco prædicto: *Hi igitur sunt VVinulorum populi, diffusi per regiones, & insulas maris.* Insulas intelligit ante Pomeranorum Mecheloburgientiumque litora sitas; quarum remotissima simulque clarissima Rugia. Iornandes è Dexippi historiis citat, *VVandalos ab oceano ad Romanum litem vix anni spatio pervenisse.*

Ultra Langobardos, Gothonasque, in meridiem versùs Vandalorum nomen extendere haud visum est; quia hi potiùs in *medijs*, sive *mediterranejs*, id est, in *Hermionibus*, censendi. Nec tamen nescius ego sum, apud Dionem, haud spernendum rerum Romanarum scriptorem, *Vandalicos* adpellari *monteis*, qui Albim fundunt amnem. unde argumentum haud vanum, huc usque Vandalorum Dionis tempore pertinuisse nomen. Verba ejus, lib. LV, sic se habent: *Κάνηθεν πρὸς τὴν τῆς Χερσονήσου μετῆν, καὶ τὴν οὐσίμυρον Ἀλαβὰς ἤλασε μέχρι τῆς Ἀλβίς πάντα πορθῶν. ἐκείνον δὲ (ρεῖ δὲ) ἐκ τῶν οὐανδαλικῶν ὄρων, καὶ ἐς τὸ Ὠκεανὸν τὸν περὶ οὐρανὸν πορθῶν μετὰ ἐκείνου (iv) ἐπιχείρησε περιαιθλιῶν.* id est: *Inde in Chersuorum sineis converso itinere, Visurgim transgressus, omnia populando ad Albim usque perrexit. quin illum etiam (fuit autem ex Vandalicis montibus, & in oceanum septentrionalem ingenti magnitudine exit) transire conatus est.* Hæc equidem diu mentem meam perplexam suspensamque habuere, uti nesciverim, qui tandem vocandi forent *mediterranei Hermiones*, si in Bojohæmum usque Vandalorum extensum fuisset nomen. Verùm, postquam ea curatiore rimari cæpi oculo, atque huc illuc versare; deprehendi denique, parenthesis istam, Albis fontem simul atque ostium indicantem, merum improbi immaturique iudicii glossematium, ab imperito quodam omnis chronologiæ historiarumque glossatore, ex Joanne Xiphilino, Dionis epitomatore, ipsi Dionis textui parum congruè insertum. Xiphilinus autem Bojohæmicos monteis adpellavit *Vandalicos*, non à Germanicæ gentis Vandalorum nomine, quia hi eò usque pertinuerint; sed quia Vinidi, sive

sive Slavi, Bojohæmum jam tunc atque proximam Lusatiam incolentes, in commune cum reliquis Slavis inter Vistulam & Albim, sinumque Codånum, vocabantur Vandali. Idem igitur Dioni accidit, quod nuper quidam in Aristotele tentarunt: in ejus librum de Mirandis, Rheni fluminis & Germanorum adpellationes ex Herodiano inferere conati sunt; ut supra notavi.

Sed quæstio jam heic oritur haud levis, nec negligenda, quæ multum diuque animum meum dubium agitavit: nempe, qui factum sit, quum & Gothones, & Burgundiones, & Heruli, & Rugii, & Varini, & Angli, & Teuringi, & Langobardi, fuerint Vandali, qui suis sibi propriis postea in exteris regionibus vocati sunt vocabulis; uti alii, ab his omnibus & corpore & expeditionibus discreti, peculiari nomine adpellati fuerint 10 VANDALI; quorum nomen Galliam, Hispaniam, Africam, & Siciliam pervagatum est. Respondeo: Omnes illas Vandalorum nationes, quas modò nominavi, primùm separatim pro se quamque in exteris regiones fecisse expeditiones; ideòque separatas ab se invicem obtinuisse adpellationes. reliquas verò deinde conjunctim uno corpore, ceu unâ gente, ut domi erant, profectas; atque eâ de causâ solas obtinuisse Vandalorum nomen. Jornandis verba de Gothonibus hæc sunt: *Ex hac igitur Scanzia insulâ, quasi officinâ gentium, aut certe velut vaginâ nationum, cum rege suo nomine Berich, Gothi quondam memorantur egressi. qui ut primùm è navibus exeuntes terras attigere, illico loco nomen dederunt. nam hodiè illis, ut fertur, Gothiscanzia vocatur. Vnde mox promoventes ad sedes Vimerugorum, qui tunc oceani ripas insidebant, castrametati sunt: eosque, commisso prælio, propriis sedibus pepulerunt: eorumque vicinos Vandalos jam tunc subjugantes, suis applicuere victoriis.* Vandalos facit conterminos Rugiis: quo pacto hos à Vandalorum gente excludit. Ratio alia nulla fuit, nisi quòd sui sæculi res exactiùs tenebat Jornandes, quàm superiorum temporum. suo autem sæculo sciebat, alios esse per Africam Vandalos, alios per Italiam aliasque regiones Rugios. VANDALI igitur propriè postea dicta est gens quæ ex IV maximè Vandalorum nationibus, *Svardonibus, Eudofibus, Nithonibus, atque Sidinis*, constabat. Reliquæ Vandalici generis nationes, supra nominatæ, suis sibi peculiaribus vocabulis adpellatæ sunt. Caviones Deuringis inserti.

Hæc igitur de Vandalorum sive Vindelorum genere fatis explicata existimo. quæ quum antehac ita fuerint conturbata, atque inter se permixta; mirum dictum est, quot 30 & quanti inde promanaverint errores, etiam in doctissimorum excellentiumque virorum scripta.

INGÆVONES.

Alterum genus, inquit Plinius, *Ingævones*; quorum pars Cimbri, Teutoni, & Cauchorum gentes. & Tacitus; *Proximi oceano, Ingevones*. & postea; *Eundem Germanie sinum, proximi oceano, Cimbri tenent.* item Mela, post descriptionem hujus sinus; *In eo sunt Cimbri, & Teutoni: ultra ultimi Germanie Hilleviones.* Cauchorum gentis Plinius heic ad Ingævones refert. infra autem, lib. XVI, cap. I, *Sunt verò, inquit, in septentrione visa nobis gentes Cauchorum, qui majores minoresque appellantur.* In eandem sententiam Tacitus, post Frisorum explicationem, *Hactenus*, inquit, *in occidentem Germaniam novimus. In septentrionem ingenti flexu recedit. Ac primo statim Chauchorum gens.* Post Amisæ igitur fluminis os, unâ cum septentrione, incipiebat Ingævonum genus, à gente Chauchorum. quibus jungebantur *Fosi*, sive *Saxones*; dein *Cimbri, Teutonique*; mox in Scandinaviâ peninsulâ, *Scandii, Hilleviones, Guta, Sveones, Sitones, Marchiofinni, Scritofinni, Luppiones.* Plinius lib. IV, cap. XIV, post enumeratas supra Sarmatiam Germaniamque in glaciali oceano insulas: *Incipit inde clarior aperiri fama ab gente Ingævonum, qua est prima inde Germanie. Sevo mons ibi immensus, nec Riphais jugis minor, immanem ad Cimbrorum usque promontorium efficit sinum, qui Codånus vocatur, refertus insulis; quarum clarissima Scandinavia est, incompta magnitudinis, portionem tantum ejus, quod sit no-* 50 *tum, Hillevionum gente* 10 *incolente pagis; qua alterum orbem terrarum eam appellat. Nec est minor opinione Finningia.* Solinus cap. XXIII: *Mons Sevo, ipse ingens, nec Riphais minor collibus, initium Germanie facit. hinc Ingævones tenent; à quibus primis, post Scythas, nomen Germanicum consurgit.* Certum igitur est, totam Scandinaviam Ingævonum occupasse nomen. Sed & *Finningiam* eidem generi adnumerandam censeo. quidpe Finnorum magna pars, Scandinaviam incolens, dictâ ratione à Plinio atque Solino in eodem genere computatur. ejusdem autem cum Marchiofinnis Scritofinnisque fuere

fuere generis Finni in Finningiâ. Neque enim cuiquam aliorum generum, puta Vandilis, Bastarnis, vel Hermionibus adnumerari possunt; quia longius ab his distiti. nec aliud quoddam sextum genus effingere licet. nam Plinius, diligentissimus aliis geographus, hanc Germaniæ in v genera divisionem non ex suo aliquo habuit somnio: sed ab ipsis haud dubiè Germanis diligenter perquisitam, sive per se, quum in Cauchis esset, sive per vetustiores quosdam auctores, ex quorum monumentis accuratissimam suam geographiam desumit.

Ceterum vocabulum *Ingevorum* quod attinet, scribitur id quidem in omnibus Taciti, melioribusque & antiquioribus Plinii exemplaribus, per diphthongum *æ*. at vulgata 10 Plinii exemplaria atque Solini habent per *e*, *Ingevones*. an satis rectè, vehementer ego equidem dubito: utique, quum sciam, ne Rhenanum quidem, qui indigna quædam super hoc vocabulo nugatur, quasi legendum sit *Vigevones*, sustinuisse ex Plinio subjicere *Ingevones*, pro *Ingevones*. Apud Aethicum tamen sunt iidem INGEONICI. Ptolemæi Germaniam quoties cogito, protinus risus subit; ita omnia ferè illic ima summis, ultima citimis permixta sunt. Gens ci est Ἰγγεῶνες, μετὰ τὴν Ἐρλίω καὶ τῶν Ἀννοβαίων ὀρέων, *Ingriones*, inter Rhenum & Aunobæos monteis. Hos jam alii ante me crediderunt esse Plinii, Taciti, atque Solini *Ingevones*. ego verò non modò idem judico; sed & vitiatum vocabulum corrigendum censeo in Ἰγγεῶνες, INGÆONES. Hos Ptolemæus tam facilè à 20 proximis suis sedibus inter Amisiam & Albim, ad Rheni superiorem ripam & Aunobæos monteis detrahare potuit, quàm Finnos è Finningiâ ad mediam Vistulæ ripam. neque in hoc ab similibus eorum est conditio, quòd, quum magnum utrorumque esset nomen, & amplissimi fines; ille exiguas eos fecit nationes.

Rhenani nunc examinentur nugæ. Auctor noster, sub initium libri de Germaniâ, *Celebrant*, inquit, *carminibus antiquis* (quod unum apud illos memoria & annalium genus est) *Tuitonem deum, terrâ editum, & filium Mannum, originem gentis, conditoresque. Mannon tris filios assignant, è quorum nominibus proximi oceano Ingevones, medii Herminonones, ceteri Istævones vocentur.* Rhenanus non tantùm contra hanc Taciti scripturam, sed adversum cuncta etiam Plinii atque Solini exemplaria docet, pro *Ingevones* legendum *Vigevones*; quasi dicti sint à *wyk* & *wonen*; quorum hoc habitare, illud *sinum* significat: quia sinus ad- 30 colebant. Quæ opinio quamlibet adèd hæcenus placuerit, uti in vicem oraculi ab doctissimis etiam hominibus accepta probataque sit; pauca tamen contra disputare liceat. Vocem *wyk* hodiè etiam maris Germanici adcolis notare sinum, haud invitus concesserim. verùm Rhenano, novissimi sæculi homini, cur credere magis fas sit, quàm vetustissimis illis Germanis, rationem dari mihi velim. Rhenano ratio, quâ contra hos niteretur, erat prorsus nulla, nisi in dimidiâ vocabuli parte *wones*, quæ alludere videbatur ad verbum Germanicum *wonen*, quod est habitare. his duabus syllabis frerus, priores duas *Inge* auctacter corrupti in *Vige*; quod alludit ad vocem *VYyk*: quasi integro vocabulo dicendum *VYykwoner*, id est, *sinuum adeole*. nam & Plinius & Tacitus *oceanum* heic *latos sinus & insularum immensa spatia complecti* tradunt. At ipsi veteres apud Tacitum 40 Germani, non ex allusione vocabuli, uti Rhenanus; sed ex monumentis & annalibus suis, id est, *carminibus*, haud recens compositis, sed antiquis & à majoribus sibi traditis, non è situ locorum, sed à Manni filio adpellatos fuisse *Ingevones* crediderunt. Quæ igitur hæc dementia, qui furor, propter levissimam vocabuli allusionem, *ἄνευ ἡγεῖν* *ἡγεῖν* somniant, antiquissimis gentis monumentis fidem prorsus abrogare? quæ item inconsiderantia, tam iniquum unius hominis iudicium cupidè, tamquam probatissimum, sequi atque amplecti? Quanto æquior ille, qui sub Berosi Chaldæi nomine, argumenta nugarum, commentitiæque historiæ, ex prædictis Taciti verbis arripuens, *Ingevonem* post Mannum per omnem Germaniam Sarmatiamque regnasse, moxque Istævonem, & Hermionem, finxit? Pudeat sanè, vanissimum 50 nugatorem (cujus mentio numquam sine flagitii præfatione movenda) meliùs de majoribus nostris sensisse, quàm doctos eruditosque viros; quibus una hæc compete- bat cura, avitæ antiquitatis reverentiam summâ diligentiam atque fide tueri. Jam verò quanta est eorundem in summos auctores Plinium atque Tacitum injuria? quos haud verum genuinumque gentis nomen posteritati tradidisse arguunt. Scilicet, si Musis placet, credibile est, verique simile, conjecturâ Rhenanum penitus adsequutum Germanum vocabuli sonum, quàm tot Romanorum militibus, tot annis in Chau- cis, *Ingevorum* gente, præsidia agentibus, aditu frequenti ac crebro accepisse; inter quos multi Germani, Germanicæ Latinæque juxtâ lingvæ scientes. Ac quantum quidem

inter *Vi* & *In* discrimen? Tantum certè, uti, alterum in alterum Romano ore deflexum, non nisi temerè adfirmare ausis. Ecquid verò adeo peregrina Romanis atque inaudita erat litera Germanorum *VV*, uti *VVi* nullis aliis literis reddere potuerint, nisi per *In*? An non flumina *VViessel*, *VVefer*, *VVäter*, formata eorum ore sunt *Vistula*, *Vifurgis*, *Vidrus*? an non populi *VVarner*, ipsis dicti *VVarini*? qui postea *Gvarni*, & *VVarni*. an non *VVangen*, *Vangiones*; & horum opidum *VVormetmagen*, *Bormetomagus*; quemadmodum *Vistula* etiam Marcellino dicitur *Bissula*? Sed satis jam perspicuum à me factum in hoc opere puto, Germanorum *VV* Romanos atque Græcos expressisse per *V*, vel *B*. Hæc igitur contra Rhenanum sufficiant. Ptolemæi certè Ἰγλαίωνες non tam facili literarum conversione mutaverit in οὐγγαίωνες. Goropius hinc non meliora adferre, sed in tantum agere voluisse videtur, uti à Rhenano dissentiret. Miserè ait à Romanis tractatas hasce vocèis *Ingevones*, *Istevones*, & *Hermiones*. Itaque illos dictos docet vernaculâ lingvâ *Hingezewoners*; quod significet *juxta mare colenteis*, nam à *Vistulâ* eos ad *Rhenum* usque in maris Germanici litore protendit. ubi satis iniquè atque imperitè *Varinos*, *Guttones*, & *Burgundiones*, sedibus suis inter *Albim Vistulamque* ejicit; *Vandelorum*, ut ipse vocat, omne nomen ac genus trans *Vistulam* in *Sarmatiâ* collocans: quia de Ptolemæi tabulâ certum esse ait, *Burgundiones* & *Guttones* trans *Vistulam* incoluisse. Certè magni ingenii multæque eruditionis fuit Goropius; quam ego semper admiror, mihi que sæpè opto. verùm nihil minùs, quàm geographus. quod satis hæctenus ex hisce meis ad Germaniam observationibus patuisse puto. Quum igitur certum sit, totam *Vandaliorum* gentem mare, inter *Vistulam* *Chalusumque* amneis, adcoluisse; *Ingevones* hoc nominis, quo ab ceteris *IV* Germanorum generibus distincti fuerunt, à maris argumento habere minis potuerunt. At valeant multo amplius necesse est præscûm Germanorum antiquissima carmina; quæ ab hominis, non maris adpellatione, *Ingevones* cognominatos fuisse adfirmaverunt.

I S T Æ V O N E S.

IN vulgatis Plinii exemplaribus ita legitur: *Proximi autem Rheno Istævones; quorum pars Cimbri mediterranei: Hermiones, quorum Svevi, Hermunduri, Chatti, Cherusci*. Maxima horum verborum mutilatio est, atque luxatio. quis enim umquam aliàs legit de Cimbris mediterraneis? Puto neminem. nec ulli usquam existant; nisi *Atuatucos* sic adpellare velis, quia Cimbrorum Teutonorumque erant progenies. At Plinius novo nomine *Atuatucos* adpellat *Bethasios*; ut suo loco ostensum. frustra igitur hoc. alia veraque Plinii mens aliunde est investiganda. Rectè quidam, Tacito præeunte magistro, vocem *mediterranei* *Istævonibus* adimendam censuerunt, *Hermionibusque* tribuendam. sic enim Tacitus: *Manno tris filios assignant; è quorum nominibus proximi oceano Ingevones, medii Herminones, ceteri Istævones vocentur*. at de Cimbris istis *Rheno proximis*, quid sit faciendum, nemo ostendit. Ego igitur nihil aliud super eorum causâ pronuntio, nisi uti procul à *Rheno* arceantur, relegenturque in peninsulam suam, quæ sola iis inter Germanos sedes. Revoco autem postliminiò in veram germanamque sedem *Sicambros*; quos supina librarii oscitantia iniquè expulit. Hos proximos fuisse *Rheno*, cum antea in Germaniâ, tum postea in Gallico solo, satis supra demonstratum est. Rectè igitur integra verba apud Plinium legas in hanc sententiam: *Proximi autem Rheno Istævones; quorum pars Sicambri. mediterranei Hermiones; quorum Svevi, Hermunduri, Chatti, Cherusci*. At contenderit fortè aliquis, Plinii tempore nullos fuisse in Germaniâ trans *Rhenum* *Sicambros*; quos *Tiberius*, auspiciis *Augusti* debellatos, in *Galliam* traduxit. Ne sint: nihil miror. jam antea satis inculcatum existimo, Plinium Germaniam suam ad *Scaldin* usque extendere. sunt quidpe hæc ejus verba, lib. *IV*, cap. *XIII*; *Totum autem hoc mare Germanicum, ad Scaldin usque fluvium, Germanica accolunt gentes*. & hoc ipso, cap. *XIV*, quo *V* Germanorum genera exponit, inter Germaniæ flumina, *Mosam* quoque recenset. Quapropter ritè heic ex ejus sententiâ sub *Istævonibus* comprehendas Germanos utramque *Rheni* ripam adcolenteis; quia plerique *Cisthenanorum*, etiam trans *Rhenum* antea proximi flumini fuerunt. Potes tamen sic etiam interpretari, uti de *Sicambri* Plinium intellexisse existimes, ut olim in ipsâ Germaniâ proximè *Rhenum* adcoluerunt: quia antiquissima hæc est, ut liquet ex Tacito, Germanorum divisio. Proinde eos solummodò recensèbo, qui trans *Rhenum* *Istævones* antiquitus dicti. Horum latus orientale cinxit Plinius partibus *Ingevonom* & *Hermionum*,

mionum, Chaucis, Chattis & Hermunduris : uti omnes citra hos Istævones fuerint ; in quorum numero *Frisii, Bruçteri, Angrivarii, Ansibarii, Chamavi, Dulgibini, Marsi, Tubantes, Marsatii, Sicambri, Vbii,* & qui in horum postea agros succellerunt, *Vspii, Tençteri, Iuhones, Mattiaci;* præterque antiquissimis temporibus *Marcomanni, Harudes, Sedusii* : qui postmodum in Bojohæmo inter Hermiones sedeis locarunt. *Alemannos* non magis Istævonibus adscribo, quàm Tacitus Germanis ; quia meri fuerunt Galli. Ceterum apud Strabonem, lib. 1, hæc leguntur, contra Pytheam Massiliensem scripta: καὶ αὐτὴ ἢ ἡ Βρετανικὴ τὸ μῆκος ἴση πῶς ἐστὶ τῆ Κελτικῆ παρεκτεταμένη, τῶν πεντακισχίλιων ἢ μείζων σταδίων, καὶ πῆς ἀκροῖς τοῖς ἀπικειμένοις ἀφορμίζομένη. ἀπικειται γὰρ ἀλλήλοις τὰ πῆ εἶσα ἀκροῖς τοῖς ἐσώοις, καὶ τὰ ἑσπερία πῆς ἑσπερίοις· καὶ τὰ γε εἶσα ἑγγύς ἀλλήλων ἐστὶ μίξεις ἐπιψευδῶς, τὸ πῆ Καίριον, καὶ αἱ δὲ Ρῆως ἑσπερίαί. ὃ δὲ πλείονων ἢ δις μύριον σταδίων τὸ μῆκος ἔφησεν· καὶ τὸ Καίριον ἡμερῶν πῶν πλεονῶν ἀπικειται τῆ Κελτικῆς φησι. Καὶ τὰ πῆς τῶν Ὀστιαίων δὲ, καὶ τὰ πῆσιν δὲ Ρῆως, τὰ μίξεις Σκυθῶν, πῆσιν κατὰ ψευδῶν τῶν τόπων. Ὅστις αὐτὸ πῆς τῶν γινώσκοντων τόπων ποσὸν ἐψεύσθη, εὐλογίαν γὰρ αὐτῶν τῶν ἀγρονομῶν πῆσιν πῆσιν ἀληθῆν ἐπιψεύσθη. Et ipsa Britannia longitudine ferè equalis est Gallie juxta porrecta, non amplius stadiorum 1000; atque extremitatibus opposita regionis definitur. opponuntur quidpe sibi invicem orientales orientalibus, & occidentales occidentilibus. adeoque orientales propinque inter se sunt, uti altera ab altera conspici possit, Cantium scilicet, & Rheni ostia. At ille insulam xx stadiorum millibus facit longiorem; atque Cantium aliquot dierum navigatione abesse à Gallia tradit. De Ostiis etiam, & qua trans Rhenum sunt ad Scythas usque regionibus, omnia falsa perhibuit: ut, qui tam multa de iis mentitus sit, que nota sunt omnibus, non facile videatur de iis vera traditurus, que omnibus sunt ignota. Pytheæ apologiam, contra immeritissimas Strabonis infestationes, jam antea exsequutus sum. hic scilicet est ille locus, in quo cum de Thule insulâ & ceteris versus septentrionales regionibus reprehendit: quibus subjicit hæc de Ostiis. in quibus ego vereor æquè Strabonem errasse, atque in reliquis Germaniæ ferè omnibus. Ostiæ Pytheas quo situ posuerit, ex dictis modò Strabonis verbis satis clarè perspicitur: nempe trans Rhenum, Galliæ terminum. quamquàm hoc Stephani testimonium, nescio an ex aliorum scriptorum monumentis desumptum, an verò ex Strabonis dicto loco conjecturatum, prorsus negat. Verba Stephani hæc sunt: Ὀστιαίους, ἐστὶ τὸ πῆσιν τῶν δυτικῶν ἀκροῖς, ἕς Κοσσίνους Ἀρτεμιδώρος φησι· Πυθίας Ὀστιαίους. τῶν δὲ ἐξ ἐσπέρων οἱ Κοσσίνοι λεγόμενοι Ὀστιαίους, ἕς Πυθίας Ὀστιαίους προσσηγοροῦνται. Hoc est: *Ostiones*, gens ad occidentum oceanum: quos *Cossinos* vocat *Artemidorus*; *Pytheas* verò *Ostias*. Ab horum verò latere sinistro sunt *Cossini* dicti *Ostiones*, quos *Pytheas* *Ostias* adpellat. Locum esse vitiatum, quivis facile viderit. corrigere, nisi Delphico deo indice, nemo rectè poterit. Clarum tamen est, quosdam hosce *Ostias* sive *Ostiones* in occidui oceani litore locasse. Ego eosdem esse cum *Taciti Aestis*, *Iornandisque* & *Theoderici regis Hæstis*, cum ex similitudine vocabulorum, tum ex aliis argumentis jam antea collegi: heic verò planè insuper adfirmo, nullos alios fuisse *OSTIONES* atque *OSTIAEOS*, quàm quos *Plinius*, *Rheno* proximos, unâ cum *Tacito* adpellat *ISTÆVONES*. Hos si eadem ratione scribere velis, uti *Ptolemæo* sunt *Ingæones*; erunt *ISTÆONES*, vocabulo propiori ad *Ostias*, & *Ostiones*. Ex Strabonis certè verbis *Ostias* ultra Rhenum sunt censendi. Si quis verò antiquorum scriptorum Ὀστιαίους πῆσιν τῶν δυτικῶν ἀκροῖς memoravit, ut testatur *Stephanus*; id ita factum judico, quatenus Germaniæ quoque pars, ad *Amisiam* usque amnem & gentem *Ingævonom*, sub occidente computata fuit. *Pytheas* autem si non ipse *Istævones* accessit, saltem de iis inaudivisse potuit, dum oceanum occidentalem septentrionalemque navigavit: quemadmodum de *Guttonum* quoque gente, *Vistulæ* adcolâ, haud omnino falsâ retulit.

Ceterum *Istævonom* quoque vocabulum *Rhenanus* atque *Goropius* corrumpere haud veriti sunt in *Vistævones*; ut inde interpretarentur *Westwoner*: quod significat *versus occidentem habitantibus*. Quasi verò *Romani* eam gentem, quæ ipsis Germanis dicebatur *VVestgothen*, potuerint dicere *Vesogothos*, & *Visigothos*; flumen etiam *VViesel*, *Vistillum* ac *Vistulam*: vocem autem *VWestwoner* nequiverint exprimere, nisi per *Istævones*. Sed remitto hos iterum ad antiqua præcùm Germanorum carmina.

HERMIONES, sive HERMINONES.

Quos *Plinius* *Hermiones*, *Tacitus* adpellat *Herminones*. utrum vocabulum verum & genuinum, haud facile dictu est; quandoquidem nemo, præter hos duos auctores, eorum meminit. nam apud *Melan* quòd *Herminones* legebantur, ultimi Germaniæ

ultra Cimbrōs ac Teutonōs, jam dudum, mendosum id esse vocabulum, indicavi. Tacitus igitur, *Medii*, inquit, *Herminones*. & Plinius; *Mediterranei Hermiones*; quorum *Svevi*, *Hermunduri*, *Chatti*, *Cherufci*. Sub Svevorum nomine intelligendi sunt *Semnonēs*, *Marcomanni*, *Quadi*, *Marsingi*, *Burii*, *Lugii*.

Horum quoque vocabulum Rhenanus & Goropius ad etymologiam revocare tentarunt. ille ex eo fecit *Herdwoner*, & *Hernwoner*: quæ *mediterraneos* vult significare; quia *her* (ut ipse adfirmat) septemtrionalibus Germanis, australibus verò *herd*, *terram* significet; *wonen* autem *habitare*. At quomodò ex his duabus vocibus rectè *mediam terram habitantibus* exortum sit, haud equidem video. Corrigitur hujus errorem voluit Goropius; voce interpositâ *mit*, formans vocabulum *Hermitwoner*: quia Germanis superioribus *medium* significat *die mitte*; *her* autem, ut ille interpretatur, est Latine *omnino*, *profsus*, *plane*: quasi *omnino medium Germaniæ colentes*. quàm scitè, alii judicaverint. ego heic etiam utrumque ad veterum Germanorum monumenta remitto. Omnia antiquarum gentium vocabula ad originationem velle redigere, furoris potius, quàm ingenii existimo. Haud dubium tamen mihi est, ex unâ eadèmq; origine orta esse duo ista nomina, *Hermiones* & *Hermunduri*. quid verò hoc vel illud significet, juxtâ cum maxime ignaris ignorare me fateor.

PEUCINI, qui & BASTARNÆ.

Quinta pars, inquit Plinius, *Peucini*, qui & *Bastarnæ*. Horum situm, fineis, atque in varias nationes divisionem, suprâ satis exposui. ubi patuit, antiquitus eos non ad Pontum usque pertinuisse; sed citra Getarum fineis fuisse coërcitos.

Hæc igitur sunt v Germanorum genera, in quæ universam Plinius distinxit Germaniam. Aestii, quia peregrini fuere in Sarmatiâ, à citeriore Germaniæ limite, atque ex Isthonibus, ut ego suspicor, trans Vistulam progressi, nulli dictorum generum adscribi possunt.

CAP. XLVII.

De HERCINIO SALTU, & aliis Germaniæ Transrhenanæ silvis, quæ partes fuere Herciniæ saltus: item de hujus feris.

HACTENUS igitur totius Germaniæ antiquæ nationes summo mihi, quoad ejus fieri potuit, studio & curâ membratim descriptæ sunt: explicata etiam est univerforum Germanorum in quinque genera divisio. restat nunc, uti silvarum quoque, ac montium, fluminumque, quorum jam antea passim in singulis nationibus facta est mentio, dilucidior heic atque curatior fiat *ἀνακεφαλαιώσις*.

Clarissimâ famâ, apud vetustissimos quoque Græcorum scriptores, est *HERCYNIA SYLVA*, sive *HERCINIUS SALTUS*. meminerunt quidpe hujus, Eratosthenes, teste Cæsare, belli Gallici comment. VI; & ante Eratosthenem Apollonius Rhodius, in IV Argonauticorum; & ante hunc etiam Aristoteles, in Mirandis. Cæsar, dicto loco: *Ea, quæ fertilissima sunt, Germaniæ loca, circum Hercyniam silvam, (quam Eratostheni & quibusdam Græcis famâ notam esse video; quam illi Orciniam appellant) Boji, Celtica gens, occuparunt*. Aut ipse negligens heic fuit Cæsar; aut postea librarii nimium supini. quidpe quum & ipse Eratosthenes fuerit Græcus, omnino scribi debebat, & aliis quibusdam Græcis. Ceterum *Orciniam* equidem cuncta Cæsaris, quot viderim, adpellant exemplaria: ego tamen haud quidquam dubito, quin *Ὀρκυνίαν ὄρυμον*, *Orcyniam silvam*, vel *Ὀρκυνίον ὄρυμον*, *Orcynium saltum* adpellaverit ipse Eratosthenes, per *v*. nam & Ptolemæus, unus inter omnes reliquos hoc vocabulum, sive ab Eratosthene, sive ab alio quopiam antiquo scriptore acceptum, retinens, vocat *Ὀρκυνίον ὄρυμον*. & ceteri omnes, tam Græci, quam Latini ferè probatissimi auctores *Ὀρκυνίον*, *Hercynium* scripserunt, per *v*. quamquam non negaverim, rectius vocabulum id & magis genuinè scribi per simplex *I*, *HERCYNIA SYLVA*, & *HERCINIUS SALTUS*: quia non est dubium, quin saltus ipsis Germanis dictus fuerit *THER HAERZIN WALD*; derivativâ voce, à primitivo vocabulo *THER HARZ*; quo nomine etiamnum pars ejus, unâ cum montis jugo, cui supersternitur, vulgò adpellatur. Quapropter haud malè in Paterculi, Solini, & aliorum quorundam Romanorum auctorum monumentis legitur per *I* simplex. Quin & in quibusdam vetustissimis Cæsaris exemplaribus sic scriptum reperio.